

4.1.4 การเลี้ยงแพะ-แกะ

ก. การเลี้ยงแพะ

สำหรับประเทศไทยมีการเลี้ยงแพะกระจายอยู่อย่างเบาบางในทั่วทุกภาค ในปีพ.ศ. 2536 ประชากรแพะของประเทศไทยมีประมาณ 118,319 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 26,269 ราย ดังตารางที่ 2.8 และ 2.9 และทำกันเป็นเพียงอาชีพรองหรืออาชีพเสริมเท่านั้น โดยที่เลี้ยงไว้ได้ถूनบ้าน ในสวนริมบ้าน ในนา ในสวนยางพารา ในสวนมะพร้าว หรือสวนไม้ผลอื่น ๆ

การเลี้ยงแพะ-แกะเป็นอาชีพเสริมจะทำกันมากในชุมชนชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบ 5 จังหวัดทางภาคใต้ของไทย เช่น นราธิวาส ยะลา ปัตตานี สตูล และสงขลา มีประชากรแพะประมาณร้อยละ 76.9 ของแพะทั้งประเทศ (วินัย, 2538) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อใช้ประกอบพิธีทำบุญทางศาสนา และเพื่อการบริโภคในครัวเรือน

ส่วนการเลี้ยงแพะ-แกะที่เป็นอาชีพจริง ๆ และมีแพะเป็นจำนวนร้อย ๆ นั้นมีน้อยมาก อาจจะได้บ้างในพื้นที่ภาคกลางและพื้นที่ภาคใต้ ส่วนใหญ่แล้วผู้เลี้ยงลักษณะนี้จะเป็นการเลี้ยงของกิ่งพ่อค้ากิ่งเกษตรกร คือ คอยรวบรวมซื้อแพะมาไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อรอจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศอีกทอดหนึ่ง

ตารางที่ 2.8 จำนวนผู้เลี้ยงแพะและจำนวนแพะในประเทศไทย ในภาคต่าง ๆ ปี พ.ศ.

2536

ภูมิภาค	จำนวนผู้ถือครอง	จำนวนแพะ
ภาคกลาง	490	8,030
ภาคเหนือ	2,069	14,262
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,718	8,057
ภาคใต้	21,992	87,970
รวม	26,269	118,319

ที่มา: คัดแปลงจาก วินัย (2542)

ตารางที่ 2.9 จำนวนแพะ แกะ โค กระบือ และสุกร ในประเทศไทย ระหว่างปี 2522-2537 (1,000 ตัว)

ชนิด	พ.ศ.			
	2522-2524	2535	2536	2537
แพะ	122	160	152	141
แกะ	25	176	136	98
โค	4,228	5,815	7,190	7,593
กระบือ	5,934	4,862	4,747	4,257
สุกร	3,344	4,655	5,435*	4,931*

* ตัวเลขไม่เป็นทางการ

ที่มา: วินัย (2542)

คนเป็นจำนวนมากมักจะมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อตัวแพะ และมีความเชื่อว่าตัวแพะ เนื้อแพะและนมแพะมีกลิ่นเหม็นสาบ ไม่น่ารับประทาน ที่จริงแล้วถ้าได้ทำการเลี้ยงดูและปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว ปัญหาเหล่านี้จะมีอยู่น้อยมาก อีกทั้งแพะและผลิตภัณฑ์จากแพะจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก

ข. การเลี้ยงแกะ

แกะ (*Ovis aries*) เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากอย่างหนึ่งของประเทศแถบยุโรป รัสเซีย หรือ อเมริกา แอฟริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ บราซิล อินเดียและอื่น ๆ เมื่อพิจารณาจากจำนวนแกะทั้งหมดแล้วจะพบว่าร้อยละ 70 เลี้ยงกันมากอยู่ในเขตหนาวส่วนประเทศในเขตร้อนและเขตกึ่งร้อน ที่เลี้ยงแกะกันมาก ได้แก่ อินเดีย บราซิลและแอฟริกาตะวันออก

วัตถุประสงค์หลักของการเลี้ยงแกะ คือ การผลิตขน เนื้อ และนม ซึ่งวัตถุประสงค์อันสุดท้ายทำกันอยู่ในยุโรป นิวซีแลนด์และประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนการเลี้ยงแกะในไทยเป็นการเลี้ยงเพื่อเอาเนื้อและขนเป็นหลัก โดยใช้แกะพันธุ์กึ่งเนื้อกึ่งขน (กรมปศุสัตว์, 2548)

ปัจจุบันอาชีพการเลี้ยงแกะกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากปริมาณความต้องการบริโภคมีมาก ขณะที่ปริมาณการผลิตยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้สัตว์เคี้ยวเอื้องอย่างแกะมีวิธีการเลี้ยงดูไม่ยากนัก การลงทุนต่ำ และให้ผลผลิตในการเลี้ยงที่เร็วกว่าสัตว์อื่น ๆ กล่าวคือ แม่แกะสามารถให้ลูกได้ 2 ครอกต่อปี ครอกหนึ่ง ๆ มีลูก 1-4 ตัว (ลูกแฝด) ระยะเลี้ยงดู 5-6 เดือน ก็สามารถจำหน่ายได้ (สุชาติ, 2532)

แกะสามารถเลี้ยงร่วมกับแพะและโคได้ เพราะแพะชอบกินใบไม้ ส่วนแกะจะชอบกินหญ้า และเลือกกินหญ้าส่วนที่อ่อน จึงเหลือหญ้าส่วนที่แก่ ซึ่งจะเป็นหญ้าส่วนใหญ่ไว้ให้โคกินต่อไปได้

ค. รูปแบบการเลี้ยงแพะ-แกะ

การเลี้ยงแพะในชนบทของไทยแบ่งออกเป็น 3 วิธี (สมเกียรติ, 2528; อัมพา และ สมภพ, ม.ป.ป.) คือ

1) การเลี้ยงแบบขังคอก (cut and carry) วิธีนี้ใช้พื้นที่น้อยแต่ต้นทุนสูงต้องตัดหญ้าสดหรือหาหญ้าแห้งและนำสะอาดมาให้แพะกินในคอก (ภาพที่ 2.30)

ภาพที่ 2.30 แสดงการเลี้ยงแพะแบบขังโรง

ที่มา: สีกุน (2550)

2) การเลี้ยงแบบผูกล่าม (tethering) ใช้เชือกยาว 5-10 เมตร ผูกคอแพะแล้วล่ามไว้กับเสา หรือต้นไม้ ในบริเวณที่มีหญ้าแล้วย้ายไปเรื่อย ๆ และมีความจำเป็นต้องหาน้ำมาให้กินวันละ 1-2 ครั้งในช่วงเที่ยงและบ่ายถ้ามีร่มเงาบ้างจะดี ในทางปฏิบัติแล้วการเลี้ยงแพะแบบผูกล่ามไม่เหมาะกับการเลี้ยงแพะเป็นฝูงขนาดใหญ่ แต่เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีแพะ 2-3 ตัว การผูกล่ามเป็นการป้องกันการที่แพะจะไปทำลายพืชผลการเกษตรของเพื่อนบ้าน (ภาพที่ 2.31)

ภาพที่ 2.31 แสดงการเลี้ยงแพะแบบผูกล่าม

ที่มา: Livinglifeoffgrid.blogspot.com (2011)

3) การเลี้ยงแบบปล่อย (extensive grazing) เช่น การปล่อยให้แพะ-แกะ หากินเองตามทุ่ง เป็นวิธีที่นิยมกันในบ้านเรา แต่ควรหลีกเลี่ยงการปล่อยแพะช่วงที่แดดร้อนจัด ปกติจะปล่อยตอนสาย ต้อนกลับตอนเที่ยง หรืออาจจะปล่อยตอนบ่ายแล้วต้อนกลับในตอนเย็น หากมีหญ้าสมบูรณ์แพะจะใช้เวลาแทะเล็มหญ้า 2 ชั่วโมงก็พอ การปล่อยให้แพะ-แกะหากินในสวน เป็นการเลี้ยงร่วมกับการปลูกพืช เช่น สวนมะพร้าว สวนปาล์ม และสวนยาง (ภาพที่ 2.32-2.35) แพะ-แกะจะช่วยปราบวัชพืช และเพิ่มปุ๋ยมูลสัตว์ไปในตัว แต่ความชื้นในสวนอาจทำให้แพะป่วยได้ เช่น หวัดหรือปอด

บวม และพยาธิซึ่งเจริญเติบโตได้ดีอีกด้วย ต้องระวังเรื่องโปรแกรมการถ่ายพยาธิและออกแบบ
โรงเรือนให้ถูกสุขลักษณะ

การเลี้ยงแพะในสวนยางควรเป็นยางที่มีอายุ 4-5 ปี ขึ้นไป และ
ควรทำอย่างระมัดระวัง เพราะแพะอาจทำลายหน้ายาง เปลือกยางหรือถ้วยรองน้ำยางได้ ในพื้นที่
6.25 ไร่ ควรเลี้ยงแพะประมาณ 7-10 ตัว (วินัย, 2538) ถ้าเกษตรกรมีความมั่นใจว่าจะมีการ
ประกอบอาชีพเลี้ยงแพะหรือแกะควบคู่ไปกับการทำสวนเหล่านี้เกษตรกรควรวางแผนล่วงหน้า
ตั้งแต่ขั้นการเตรียมหลุมปลูก โดยเลือกขุดหลุมให้มีระยะห่างระหว่างต้นที่มากที่สุด เพื่อให้มี
แสงแดดส่องลงสู่พื้นดินให้มากที่สุด เพิ่มโอกาสการงอกของหญ้าและวัชพืช ลดจำนวนพยาธิและ
ปรสิต รวมทั้งเพื่อการลดความชื้นในสวนอีกด้วย

ภาพที่ 2.32 แสดงการเลี้ยงแพะแบบปล่อยทุ่ง

ที่มา: สิกุน (2550)

ภาพที่ 2.33 แสดงการเลี้ยงแพะในสวนยางพารา

ที่มา: ไทยฟิวดอทเน็ต (2554)

ภาพที่ 2.34 แสดงการเลี้ยงแพะในสวนปาล์ม

ที่มา: รักบ้านเกิดดอทคอม (2552)

ภาพที่ 2.35 แสดงการเลี้ยงแพะในสวนมะพร้าว

ที่มา: เทร็คกิ่งไทยคอตคอม (2555)